

Вишиті рушники вимінювала на скибку хліба

Про Євдокію Ситнік, очевидицю голодомору, яка проживає в Сарнах, розповіла завідувачка Сарненським історико-етнографічним музеєм Раїса Тишкевич.

Народилася Євдокія Антонівна в березні 1921 року в селі Протасівка Смілянського району, що на Сумщині. Її батько, Антон Варфоломійович, у 1917 році служив у Сарнах. Тут познайомився з матір'ю Степанидою Іванівною. Вони одружилися й поїхали жити на його батьківщину. В сім'ї, окрім Євдокії, росло ще двоє дітей – старша Мотрона й наймолодший брат Антон. Мама працювала в колгоспі. За труднодень тоді давали 100 грамів зерна. Батько в 1926–1928 роках їздив конячкою по селах і вичиная овечі шкури, з яких шив кожухи та шапки. Родина мала 30 чи 40 соток землі, на якій вирощували картоплю, цукровий буряк, просо. В господарстві утримували й козу. У 1928 році батько помер, заравнішався овечою сибіркою, а мама залишилася з двома неповнолітніми дівчатами та ще ненародженим Антоном.

Під час голодомору Євдокія виволовила лише 12. Але вона пам'ятає, як за розпорядженням Сталіна селами їздили машини й спеціальні люди забирали з господарства яйця, зерно, м'ясо, картоплю. З комори виграбли все, що було. Навіть узали з двору козу. Почався голод. На щастя, залишилося трошки цукрових буряків, що вдалося вберегти від пильного ока «заготівельників». Мама варила їй дітям, а пити давала по ложечці патоки (відходи цукрового виробництва). Також десь випросила жменю жита, з якого готувала відвар.

Осело прикрашало багато вишитих рушників, тож Степанида Іванівна ходила в місто Смілку на базар і вимінювала їх на скибку хліба. Одного разу принесла додому ще й холодицю. Але коли Євдокія почала його їсти, попався дитячий мізинчик. Дівчинка дуже злякалася, кричала й викинула той наїдок.

Потім у колгоспі стали здихати коні й мама приносила м'ясо додому, мила його та варила, а ще заварювала сушену конюшину. Таким чином уривувала й сусідських дітей – Варку й Івана. В їх родині інші діти померли й лежали з відкритими ротами. З голоду люди їли котів і собак. Страшно було ходити селом. Навколо лежали мертві, яких не було кому хоронити, а живих залишилося дуже мало. В колгоспі гнила картопля, тож неняка приносила їй додому, мила, варила й годувала малечу. Але все одно від нестачі харчів опухали ноги. Та розумна жінка змушувала дітлахів безперервно рухатися. Одного разу Євдокія залізла на чужий город і нарізувала колосків жита. Мама їх висушила, змолотила на борошно й уперше за довгий час напекла хліба. Скільки ж було радості! Милов 1933-ий. Так вижила сім'я в ті страшні голодні роки.

Євдокія Ситнік згадує, що вони дуже бідували. І коли в село приїхали вербувати на роботу в Київий Ріг на чавунний завод, юнка поїхала працювати туди стрілочницею. Жила в гуртожитку з 12-ма дівчатами в кімнаті. Одного разу за отримані гроші купила собі тапочки

та панчохи, які хтось украв, вона дуже плакала, заховавшись під ковдру. Пожалили хлопці, склалися й придбали для неї нові речі. Коли розповідала їм про страшний голод, який перенесла її сім'я, ніхто не вірив. Казали: «Не ври, хохлушка».

На підприємстві трудилася упродовж трьох років, а потім почалася Друга світова війна. Згідно з розпорядженням, чавунний завод вивезли до Сибіру разом із працівниками. Але Євдокія не встигла евакуюватися, бо пішла в гуртожиток за речами, та застала лише розбомблене попелище. Восени 1941 року німці забрали її в Німеччину на примусові роботи. Їхали в товарних вагонах до міста Премніц, що неподалік Берліна. За всю дорогу людям зовсім не давали їсти, тому Євдокія Антонівна від виснаження осліпла. Працювати змушували на ткацькій фабриці, але вона не могла навіть ставити правильно шпульки. Німкеня її дуже любила, не вірила, що дівчина не бачить. Хворіли й інші полонені. Їх повезли в Берлін до лікарів, які дали медикаменти й звільнили від тяжкої роботи. Євдокію направили на кухню допомагати варити їжу – немиту брукуву без солі. Коли

магусі, в село Доротичі, що на Сарненщині, до діда з бабою, які їй допомогли їм вижити. Євдокія Антонівна спочатку пішла працювати в школу-інтернат помічником повара, а потім – у тубдиспансер кукаркою. Виїхала на пенсію в 1976 році й донині проживає в Сарнах.

Заслужують на повагу й турботу

Не думаю, що хтось залишився байдужим, прочитавши спомини жінки. Історія її життя для багатьох може слугувати прикладом стійкості, мужності й самовідданості. Скільки їх, тих, хто пережив голодомор, воювали за Батьківщину, а потім працювали, щоб відновити її після розрухи, – ветерани війни та праці, людей похилого віку, інвалідів, репресованих? Вони й не приховують, що на їх долю випало немало труднощів, утім, про те, що було, не жалкують, тому що навчилися цінувати життя посправжньому.

А як тепер до них ставиться держава? Як лікує їхні душевні й тілесні рани, чим допомагає? Про це та про те, що необхідно зробити кожному з нас для ветеранів, які ціною власного життя захистили нас від фашизму, й говорили під час наради в райдержадміністрації. Голова РДА Анатолій Остапчук наголосив, що саме ця категорія громадян потребує нашої уваги й турботи. І тому треба створити для них найбільш сприятливі умови і для лікування, і для проживання. Заступник головного лікаря з медичного обслуговування населення КЗ «Сарненська ЦРЛ» Богдан Дойчук розповів про надання медичної допомоги ветеранам Великої Вітчизняної війни. Зокрема сказав, що на облік перебуває 2501 ветеран війни. Для їх медичного обслуговування в поліклініці працює кабінет, їх оглядають окремий лікар і медична сестра. На Сарненщині, згідно з розпорядженням голови РДА, діє програма «Ветеран», що передбачає як медикаментозне забезпечення, так і покращення харчування в стаціонарах, безкоштовне перевезення ветеранів на лікування в Рівненський обласний госпіталь, що в Клевані, де вдалося завершити договір фізіотерапевтичного корпусу. Ця унікальна потужна база є хорошою альтернативою медикаментозному лікуванню пільговиків. А вже старенькі можуть пройти комплекс фізпроцедур і поліпшити здоров'я. Крім того, вони мають право на безплатні амбулаторне лікування за рахунок коштів Чорнобильського фонду, зубопротезування. Комплексно обстежують лікарі ветеранів вийждючаючі в села, активно відвідують удома інвалідів Великої Вітчизняної війни та І групи інвалідності. Також на пільгових умовах вони можуть придбати ліки в мережі аптек ВАР «Сарнифармація».

Так, на перевезення ветеранів в обласний госпіталь на 2013 рік передбачили 21600 грн. За 9 місяців ць.р. профінансовано 12750 грн. На амбулаторне лікування з Чорнобильського фонду виділили кошти з розрахунку 74,3 грн. на одного хворого ветерана (використано 189900 грн.), ще 10804 грн. – на безкоштовне зубопротезування для 31 ветерана.

Одно слово, як акцентує увагу Президент України Віктор Янукович, ветерани й інваліди війни повинні відчувати вдячність, турботу та повагу до свого віку щодня.

А ось що розповіла в. о. начальниці управління праці та соціального захисту населення райдержадміністрації Людмила Лохвич:

На сьогодні в районі проживають 4272 інваліди різних груп і категорій. Аби створити сприятливі умови для соціальної інтеграції осіб з особливими потребами, з метою покращання їх соціального захисту, соціальні ініціативи Президента України передбачають забезпечення колісними кріслами всіх інвалідів, які цього потребують. Уряд схвалив відповідну постанову, що регламентує умови забезпечення засобами реабілітації та пересування, виготовленими за індивідуальним замовленням, шляхом безоплатного перерахування коштів підприємствам, що виконали зазначені завдання й відповідають кваліфікаційним вимогам. Минуворіч 189 інвалідів забезпечили технічними й іншими засобами реабілітації, в тому числі за індивідуальною заявкою 66 осіб з обмеженими фізичними можливостями отримали інвалідні візки. Цьогоріч 73 чоловіки безкоштовно одержали інвалідні візки, милиці, палиці, засоби спілкування та обміну інформацією. Крім того, видали 187 направлень на виготовлення протезно-ортопедичних виробів.

На Сарненщині 134 інваліди мають у власному користуванні спецавтомобілі й одержують компенсацію на бензин у розмірі 142 грн. у рік, 240 перебувають на транспортному обліку щодо забезпечення спецавтомобілем та отримують компенсацію на транспортні витрати в сумі 192 грн. у рік.

У 2012 році з метою реалізації соціальних ініціатив Президента України Віктора Януковича суттєво збільшили й розміри щорічної розової грошової допомоги до 9 Травня. Якщо минулоріч інваліди війни І групи отримали 2200 грн., то в нинішньому – 2415 грн. Відповідно інваліди війни II і III груп одержали 2110 грн. (замість 1920 грн.) і 1895 грн. (у 2012-ому – 1720 грн.). В учасників війни допомога зросла на 10 грн., а учасників бойових дій – на 100. Члени сімей загиблих і дружини (чоловіки) померлих інвалідів і учасників війни отримали щорічну розову грошову допомогу в розмірі 375 грн. (у 2012-ому – 340 грн.).

Насамкінець хочу сказати, що люди похилого віку потребують не тільки відповідних матеріальних соціальних стандартів, а й просто людської уваги. Вони її заслужили.

Марія КУЗЬМИЧ.
Фото Василя СОСЮКА.

Працівники благодійного фонду «Глорія» Наталія ВЛАСЮК і Віра ХОМІЧ гарячий обід для Євдокії СИТНИК доставили, як завжди,часно.

ж хотіла її помити, іноземка не дозволила, промовивши, що «русська свиня й так з'їсть». Отак годували їх 5 років. Німкеня ж невдовзі захворіла й померла. На її місце прийшла фрау Шульц. Вона була доброю, таємно підгодувала Євдокію, приносила їй бутерброди, фрукти. Одно слово, не дала померти від нестачі їжі.

У 1946 році українка познайомилася зі своїм чоловіком, теж із полоненим. Після звільнення німецької території радянськими військами його одразу призвали служити в армії, а вона доглядала поранених. Згодом повернулася додому в Сумську область. Чоловіка так і не дочекалася. А в 1947 році на Сумщині настала велика засуха. Тож Євдокія Ситнік із матір'ю й маленькою донькою приїхали на батьківщину